

ẢNH HƯỞNG CỦA COVID-19 ĐẾN QUẢN LÝ NGHỀ CÁ Ở VIỆT NAM: ĐÁNH GIÁ BAN ĐẦU TỪ KHÍA CẠNH QUẢN LÝ

Tô Văn Phương

Phòng Đào tạo Đại học, Trường Đại học Nha Trang

Tác giả liên hệ: phuongtv@ntu.edu.vn

TÓM TẮT

Đại dịch Covid-19 đã, đang diễn biến phức tạp và khó lường làm ảnh hưởng tiêu cực đến mọi lĩnh vực kinh tế - xã hội trong đó có ngành thủy sản. Đây là nghiên cứu về ảnh hưởng của Covid-19 đến ngành thủy sản Việt Nam từ khía cạnh quản lý nghề cá. Bằng khảo sát bảng hỏi và thảo luận online với các cán bộ quản lý ở Chi cục Thủy sản trên cả nước; nghiên cứu cho thấy, 77,4% người được khảo sát đánh giá đại dịch Covid-19 đã làm ảnh hưởng tiêu cực đến công tác quản lý. Trong đó, nhận định của nhà quản lý cho rằng hoạt động giải quyết hồ sơ nghề cá, chế biến thủy sản, xuất khẩu thủy sản bị ảnh hưởng tiêu cực đến rất tiêu cực lần lượt là 48,4%, 74,2% và 71%; tần suất tàu cá cập và rời cảng giảm lần lượt là 58,1% và 64,5%; hoạt động theo dõi, kiểm soát và giám sát (MCS) trên biển giảm 10-30% so với kế hoạch; các kế hoạch tuyên truyền và đào tạo cho ngư dân phần lớn phải hoãn, hủy và chuyển sang năm sau do chính phủ áp dụng các biện pháp phong tỏa, giãn cách xã hội, hạn chế đi lại và tiếp xúc để phòng chống dịch bệnh Covid-19.

Từ khóa: Ảnh hưởng, Covid-19, quản lý nghề cá, Việt Nam.

Impacts of Covid-19 Pandemic on Fisheries Management in Vietnam: An Initial Assessment from Fisheries Management Aspects

ABSTRACT

The Covid-19 pandemic with its complicated and unpredictable occurrence negatively affects socio-economic aspects, including fisheries sector. The present paper reports the initial assessment about the impacts of Covid-19 on Vietnam's fisheries management activities. The secondary data were collected through online survey and discussions with fisheries managerial staffs from Provincial Departments of Fisheries. Above 77.4% of respondents were unanimously in answering that the Covid-19 pandemic had a heavy effect on fisheries management activities. Fishermen supported services, seafood processing plants and exporting were affected seriously with 48.4%, 74.2% and 71%, respectively. The frequency of fishing vessels' arrivals and departures in ports decreased by 10-30% compared with previous years. Several technical workshops and training courses for fishermen were postponed, cancelled or shifted to next year because of social distancing, lockdown and movement and gathering restrictions in order to cope with Covid-19 pandemic.

Keywords: Impact, Covid-19, Fisheries Management, Vietnam.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Dịch bệnh do Covid-19 hay còn gọi là SARS-CoV2 là bệnh truyền nhiễm do virus corona gây ra, xuất hiện từ tháng 12/2019 ở Vũ Hán, Trung Quốc (WHO, 2021). Covid-19 đã đặt ra một trong những thách thức lớn nhất đối với nhân loại trong vòng 75 năm qua kể từ Thế chiến thứ hai (UNDP, 2020). Đại dịch này là khủng hoảng y tế toàn cầu tác động đến kinh tế

rất nghiêm trọng, nhiều bộ phận trong cỗ máy kinh tế của hầu hết các nước đã dừng hoạt động hoặc gián đoạn, đứt gãy chuỗi cung ứng sản xuất, trong đó có ngành thủy sản (Phạm Hồng Chương & cs., 2020).

Đối với lĩnh vực thủy sản, theo đánh giá ban đầu của Tổ chức Nông lương Thế giới (FAO), 64% người được khảo sát từ cơ quan quản lý nghề cá cấp vùng cho rằng dịch bệnh Covid-19 tác động tiêu cực đến hoạt động khai

thác, bảo quản sản phẩm khai thác và nuôi trồng thủy sản. Nhu cầu sản phẩm thủy sản cho thị trường nội địa giảm 55%, cho thị trường xuất khẩu giảm tới 82% do các lệnh phong tỏa, giãn cách xã hội ở các quốc gia trên thế giới (FAO, 2020). Nghề cá quy mô nhỏ trên thế giới là nguồn cung cấp thực phẩm quan trọng, đặc biệt là ở các cộng đồng ven biển và tạo việc làm cho 90% ngư dân toàn cầu, gần 50% thủy sản trên thế giới đến từ nghề cá quy mô nhỏ. Khi đại dịch Covid-19 xuất hiện, nghề cá quy mô nhỏ này gần như sụp đổ vì phải đóng cửa một trong những thị trường thủy sản lớn nhất thế giới, Trung Quốc (Qandeel & cs., 2020). Ở Đông Nam Á, SARS-CoV2 đã làm cho nghề cá của Indonesia giảm 70% nguồn cung hải sản cho khách sạn, nhà hàng, cafe và 40% cho tiêu thụ hộ gia đình. Ở Malaysia, nhu cầu hải sản từ nhà hàng, khách sạn đã giảm 30% do tỉ lệ công suất sử dụng phòng khách sạn giảm từ 60% năm 2019 xuống còn 33% từ 01/2020 - 8/2020 (Ferrer & cs., 2021).

Thời gian qua, ngành thủy sản Việt Nam phát triển nhanh chóng, đóng góp quan trọng cho phát triển kinh tế, xã hội và góp phần bảo vệ chủ quyền biển đảo của tổ quốc. Năm 2019, tổng sản lượng thủy sản đạt khoảng 8,2 triệu tấn, trong đó khai thác thủy sản đạt 3,8 triệu tấn, giải quyết sinh kế cho hơn 1 triệu ngư dân lao động trực tiếp với hơn 4 triệu lao động gián tiếp; kim ngạch xuất khẩu đạt 8,54 tỉ USD, giá trị sản xuất đạt gần 43,5 tỉ USD (Tổng cục Thủy sản, 2020). Năm 2020, mặc dù có những thời điểm tăng giảm thất thường vì dịch bệnh Covid-19 diễn biến phức tạp trên toàn thế giới nhưng xuất khẩu thủy sản vẫn đạt 8,6 tỉ USD, có tăng trưởng dương so với năm 2019 (Tran Thoi, 2021).

Mặc dù có nhiều nghiên cứu tác động của Covid-19 đến các lĩnh vực kinh tế xã hội ở nước ta nhưng còn ít nghiên cứu về ảnh hưởng của Covid-19 đến lĩnh vực thủy sản. Nghiên cứu này

sử dụng dữ liệu thứ cấp và sơ cấp để đánh giá tác động và ảnh hưởng của Covid-19 đến khía cạnh công tác quản lý về lĩnh vực khai thác thủy sản, nuôi trồng và chế biến thủy sản ở Việt Nam.

2. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

2.1. Đối tượng, phạm vi

Nghiên cứu đánh giá ảnh hưởng của Covid-19 đến hoạt động quản lý nghề cá ở Việt Nam, được thực hiện từ tháng 01/2021 - 07/2021, tập trung lấy ý kiến của 31 cán bộ quản lý làm việc tại các Chi cục Thủy sản hoặc cơ quan khác ở địa phương có nghề cá trọng điểm từ Bắc vào Nam, cụ thể bao gồm Quảng Ninh, Thanh Hóa, Nghệ An, Quảng Bình, Đà Nẵng, Quảng Nam, Bình Định, Khánh Hòa, Bình Thuận, Cà Mau.

Có 31 người tham gia trả lời khảo sát online theo bảng hỏi với thông tin chung từ đơn vị công tác và giới tính được thể hiện ở bảng 1.

Cụ thể, 27 người công tác tại Chi cục Thủy sản tham gia đánh giá khảo sát là các cán bộ quản lý ở các vị trí khác nhau (Chi cục trưởng, trưởng phòng, chuyên viên) phụ trách về lĩnh vực đăng ký, đăng kiểm tàu thuyền; lĩnh vực khai thác và bảo vệ nguồn lợi thủy sản; quản lý tàu thuyền; thanh tra thủy sản. Có 2 người tham gia khảo sát từ Đơn vị quản lý thủy sản khác (Chi cục Quản lý Chất lượng Nông Lâm Thủy sản) và 2 cán bộ từ đơn vị khác (Trung tâm Khuyến Nông các tỉnh).

2.2. Thu thập số liệu

2.2.1. Thông tin thứ cấp

Nghiên cứu kế thừa và sử dụng dữ liệu từ các công trình nghiên cứu đã công bố, các báo cáo thống kê về Covid-19 và các ảnh hưởng của nó đến các lĩnh vực kinh tế, xã hội, trong đó có thủy sản.

Bảng 1. Thông tin chung về cán bộ tham gia khảo sát

Tổng số (n = 31)	Cơ quan công tác			Giới tính	
	Chi cục Thủy sản	Đơn vị quản lý thủy sản khác	Đơn vị khác	Nam	Nữ
Số người khảo sát	27	2	2	29	2
Tỷ lệ (%)	87,1	6,5	6,5	93,5	6,5

2.2.2. Thông tin sơ cấp

Trong tình hình dịch bệnh diễn biến khó lường và phức tạp, các trường đại học triển khai dạy và học trực tuyến. Nghiên cứu kết hợp các buổi giảng dạy trực tuyến để thực hiện phương pháp nghiên cứu thảo luận nhóm online (qua Google Meet), phỏng vấn chuyên gia online là những học viên cao học ngành Quản lý thủy sản đang học tại Viện Khoa học và Công nghệ Khai thác thủy sản, Trường Đại học Nha Trang. Gần 50 học viên cao học ngành Quản lý thủy sản tham gia khảo sát là những cán bộ quản lý tại Chi cục Thủy sản địa phương và các cơ quan khác từ Bắc vào Nam cung cấp thông tin thực tiễn quản lý nghề cá trong bối cảnh dịch bệnh. Bên cạnh đó, nghiên cứu cũng thiết lập phiếu khảo sát online về các nội dung cần hỏi cán bộ công tác ở cơ quan quản lý chuyên ngành về nghề cá.

Dữ liệu được thu thập thông qua bộ câu hỏi khảo sát được thiết kế trên Google Form và được gửi trực tuyến từ 5/2021 - 7/2021 là thời điểm nhiều địa phương đã có tác động của Covid do quy định hạn chế tiếp xúc và giãn cách xã hội. Bảng câu hỏi được thực hiện bằng phương pháp lấy mẫu theo hướng người trả lời - những người trực tiếp liên quan đến nghề cá. Các nền tảng truyền thông xã hội (Facebook và Zalo) được sử dụng để chia sẻ đường link khảo sát.

Khảo sát cán bộ quản lý nghề cá tập trung vào các thông tin bao gồm: i) Thông tin cá nhân, cơ quan công tác; ii) Thông tin về công tác quản lý như các lĩnh vực hoạt động bị ảnh hưởng, thời gian làm việc trong thời gian đóng cửa hay phong tỏa, giãn cách xã hội, hạn chế tiếp xúc; công tác kiểm tra, giám sát trên biển, các buổi tập huấn, tuyên truyền, đào tạo thuyền trưởng; iii) Những đề xuất, kiến nghị liên quan đến công tác quản lý nghề cá.

2.2.3. Xử lý dữ liệu

Các thông tin thảo luận online trên Google Meet được ghi video, tổng hợp và đưa ra thông tin thực tế về quản lý nghề cá trong bối cảnh dịch bệnh Covid-19 thời gian qua.

Dữ liệu khảo sát online bằng phiếu khảo sát qua Google Form được trích xuất cho ra kết quả nhanh, sử dụng MS Excel 2013 để xử lý đưa

ra các bảng biểu, đồ thị phục vụ đánh giá kết quả nghiên cứu.

3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

3.1. Tình hình diễn biến Covid-19

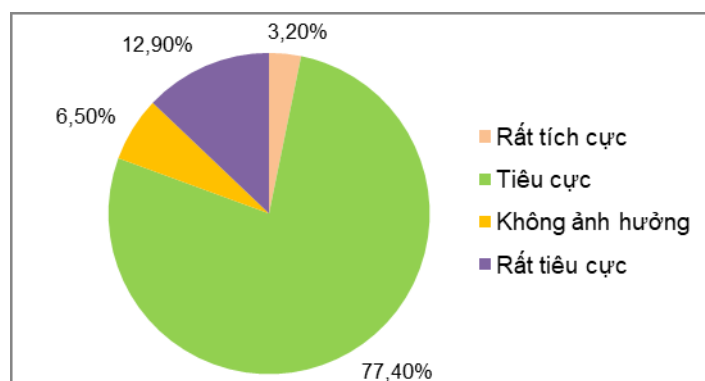
Tính đến ngày 06/7/2021, thế giới có hơn 183,5 triệu người nhiễm Covid-19, gần 4 triệu người chết, gần 3 tỉ liều vaccine đã được tiêm (WHO, 2021). Trải qua 4 đợt bùng phát dịch, nặng nề nhất ở lần thứ 4 này làm cho Việt Nam có đến 20.000 người nhiễm (ngày 05/7 lập kỷ lục trên 1.000 người nhiễm), trong đó 94 người tử vong (Bộ Y tế, 2021). Nhìn chung, Việt Nam đã thực hiện tốt công tác phòng chống SARS-CoV2 với thông điệp 5K: Khẩu trang - Khử khuẩn - Khoảng cách - Không tụ tập - Khai báo y tế, được thế giới đánh giá cao và là mô hình thành công điển hình trong phòng chống dịch. Chính phủ đã và đang huy động nhiều nguồn lực để có 150 triệu liều vaccine tiêm phòng cho khoảng 75 triệu người giúp sớm đạt miễn dịch cộng đồng (70% dân số), ước tính nhu cầu kinh phí hơn 25.000 tỉ đồng. Đáng chú ý, Quỹ vaccine phòng, chống Covid-19 do Ban quản lý quỹ thuộc Bộ Tài chính quản lý đã được thành lập. Tính đến ngày 06/7/2021, hơn 8.000 tỉ đồng được đóng góp vào Quỹ vaccine (Bộ Tài chính, 2021).

Trong 4 đợt bùng phát ở Việt Nam thì đợt thứ 4 này là phức tạp nhất với số ca nhiễm tăng lên kỷ lục và nhiều hơn cả, cụ thể: đợt 1, 2,3 chỉ có lần lượt 106, 504, 910 ca trong nước; trong khi đó, đợt 4 có đến hơn 18.000 ca nhiễm trong nước và chưa có dấu hiệu chững lại và lắng xuống. Điều này gây ra nhiều ảnh hưởng đến hoạt động kinh tế xã hội của cả nước khi nhiều tỉnh thành phố áp dụng các biện pháp giãn cách xã hội, hạn chế tiếp xúc và đi lại.

3.2. Tác động của Covid-19 đến quản lý nghề cá

3.2.1. Ảnh hưởng của Covid-19 đến công tác quản lý thủy sản

Từ khi đại dịch Covid-19 xuất hiện, công tác quản lý nghề cá bị ảnh hưởng khi Chính phủ thực hiện các biện pháp chòng chống dịch bệnh và được thể hiện ở hình 1.

Hình 1. Ảnh hưởng của Covid-19 đến công tác quản lý nghề cá

Bảng 2. Một số lĩnh vực hoạt động bị ảnh hưởng bởi Covid-19

Lĩnh vực công việc	Tỉ lệ (%)				
	Rất tiêu cực	Tiêu cực	Khá tiêu cực	Bình thường (không ảnh hưởng)	Không biết
Đăng ký, đăng kiểm	9,7	32,3	12,9	41,9	3,2
Cấp giấy phép khai thác	0,0	29,0	12,9	54,8	3,2
Giải quyết hồ sơ hỗ trợ ngư dân	9,7	38,7	19,4	29,0	3,2
Nuôi trồng thủy sản	9,7	58,1	16,1	12,9	3,2
Chế biến thủy sản	35,5	38,7	16,1	3,2	6,5
Xuất khẩu thủy sản	45,2	25,8	19,4	3,2	6,5
Hoạt động khác	6,5	29,0	29,0	9,7	25,8

Khảo sát cho thấy, 77,4% người được hỏi đánh giá đại dịch Covid-19 đã làm ảnh hưởng đến công tác quản lý thủy sản ở địa phương, đặc biệt có 12,9% cho rằng ảnh hưởng rất tiêu cực. Nguyên nhân là do Chính phủ cũng như các tỉnh thành phố thực hiện các biện pháp phòng chống dịch bệnh như giãn cách xã hội, hạn chế tiếp xúc hay các lệnh phong tỏa. Có 6,5% người được khảo sát cho rằng không ảnh hưởng, đây là nhóm cán bộ thuộc đơn vị không trực tiếp hoạt động liên quan đến lĩnh vực thủy sản. Đáng chú ý, 3,2% người khảo sát tin rằng Covid-19 có tác động tích cực đến quản lý nghề cá địa phương vì đây là cơ hội chuyển đổi số trong công tác quản lý và khi tàu thuyền bị hạn chế đi khai thác sẽ giúp nguồn lợi thủy sản có cơ hội phục hồi tốt hơn.

Đáng chú ý, các lĩnh vực hoạt động chủ yếu trong quản lý nghề cá ở Chi cục Thủy sản bị ảnh hưởng thể hiện ở bảng 2.

Bảng 2 cho thấy lĩnh vực đăng ký, đăng kiểm và cấp giấy phép khai thác ít bị ảnh hưởng

bởi Covid-19 khi lần lượt có gần 42% và 55% cán bộ đánh giá hoạt động này diễn ra bình thường. Trong khi đó, khoảng 42% cho rằng lĩnh vực đăng ký, đăng kiểm bị ảnh hưởng từ tiêu cực đến rất tiêu cực bởi SARS-CoV2 khi các đăng kiểm viên không thể đi thực hiện các quy trình đăng kiểm tàu cá tại cảng vì các lệnh giãn cách xã hội và hạn chế đi lại. Tác động nặng nề này tập trung ở các tỉnh Nghệ An, Bình Định, Khánh Hòa và Bình Thuận do các biện pháp phòng chống dịch bệnh của Chính phủ trong thời gian nghiên cứu. Chỉ có 29% người được hỏi cho rằng hoạt động cấp giấy phép khai thác bị ảnh hưởng tiêu cực và 41,9% cho rằng không bị ảnh hưởng.

Đáng chú ý, có đến 38,7% đánh giá lĩnh vực giải quyết hồ sơ hỗ trợ ngư dân bị ảnh hưởng tiêu cực (ví dụ: trợ cấp xăng dầu theo Quyết định 48 về Chính sách của Nhà nước về hỗ trợ tàu khai thác xa bờ) và 9,7% cho rằng ảnh hưởng rất tiêu cực vì tình hình dịch bệnh.

Nguyên nhân chủ yếu là do các lệnh giãn cách và hạn chế tiếp xúc khiến cho việc đi lại của ngư dân gặp khó khăn, trong khi đó cơ quan quản lý đóng cửa văn phòng hoặc hạn chế giải quyết công việc.

Ngoài ra, các lĩnh vực nuôi trồng, chế biến và xuất khẩu thủy sản đều được đánh giá bị ảnh hưởng tiêu cực cho đến rất tiêu cực. Cụ thể, lĩnh vực chế biến và xuất khẩu thủy sản bị ảnh hưởng nặng nề nhất khi lần lượt có đến 35,5% và 45,2% người được hỏi cho rằng các hoạt động này bị ảnh hưởng tiêu cực nhất trong thời gian qua. Nguyên nhân, bên cạnh các khó khăn trong nước thì các nước trên thế giới cũng gặp khó khăn về di chuyển, đặc biệt là các chuyến bay thương mại bị cắt giảm làm cho hoạt động cung cấp nguyên liệu chế biến cũng như xuất khẩu không thể thực hiện được. Có 29% cán bộ được khảo sát không biết tác động của Covid-19 đến lĩnh vực khác do không trực tiếp quản lý hoặc thực hiện các nhiệm vụ khác ngoài lĩnh vực thủy sản.

3.2.2. Ảnh hưởng của Covid-19 đến thủ tục hành chính

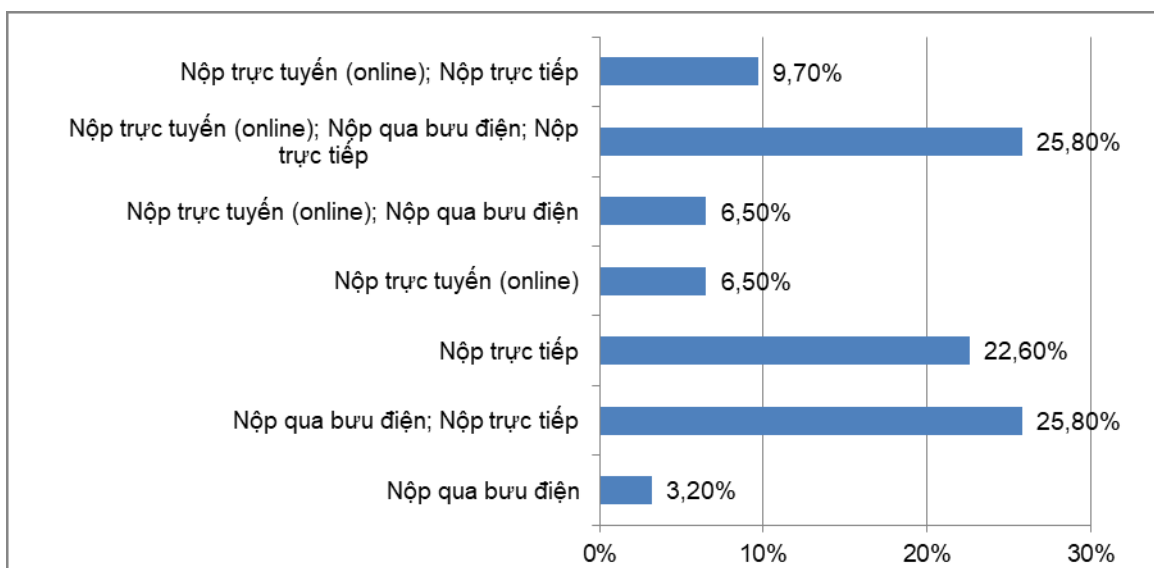
Việc nộp hồ sơ giải quyết thủ tục hành chính và xử lý giấy tờ của ngư dân tại cơ quan quản lý thủy sản được thể hiện ở hình 2.

Kết quả khảo sát cho thấy lĩnh vực thủ tục hành chính đã có sự thích ứng khi dịch bệnh

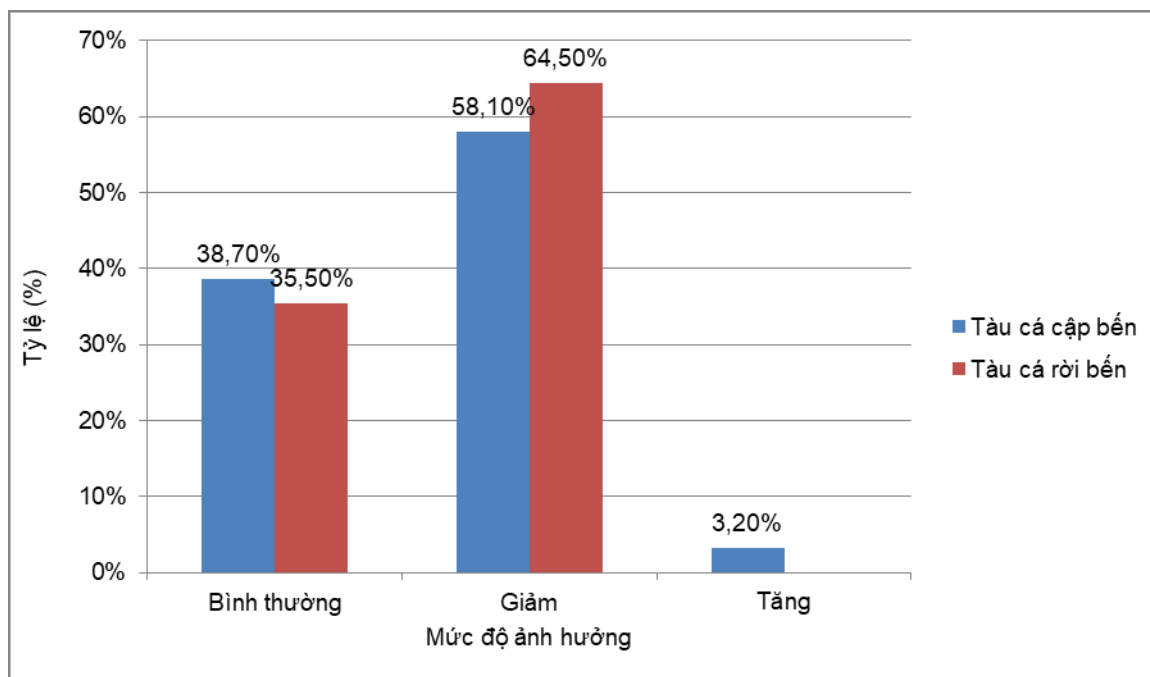
Covid-19 xảy ra. Cụ thể, Chi cục thủy sản đã hướng dẫn ngư dân áp dụng nhiều hình thức khác nhau để nộp hồ sơ giải quyết công việc. Hình thức nộp trực tiếp, hoặc kết hợp đồng thời cả 2 hoặc 3 hình thức (trực tiếp, trực tuyến và bưu điện) được khoảng 25% người khảo sát đánh giá Chi cục Thủy sản đang thực hiện. Hồ sơ nộp qua bưu điện hoặc online thuận tiện chỉ chiếm lần lượt 3,2% và 6,5% người đánh giá cho rằng được đơn vị sử dụng vì lý do trình độ của ngư dân thấp hoặc tâm lý ngại áp dụng hình thức mới nên cần có tương tác trực tiếp mới giải quyết được thủ tục hồ sơ. Thực tế cho thấy, một số Chi cục Thủy sản chưa nhận hồ sơ nào qua đường bưu điện hoặc online. Ngoài ra, đại dịch gây khó khăn cho Chi cục Thủy sản về công tác tuyên truyền, tập huấn; ảnh hưởng đến các cuộc họp giải quyết hồ sơ cho ngư dân, từ đó ảnh hưởng đến quá trình thẩm định hồ sơ khi tàu cá cập bến tại vùng dịch. Điển hình, Cảng cá Hòn Rớ đang bị phong tỏa và tạm dừng hoạt động gây ra khó khăn cho tàu cập, rời cảng... (Văn phòng UBND tỉnh Khánh Hòa, 2021).

3.2.3. Ảnh hưởng của Covid-19 đến kiểm tra tàu xuất, nhập cảng cá

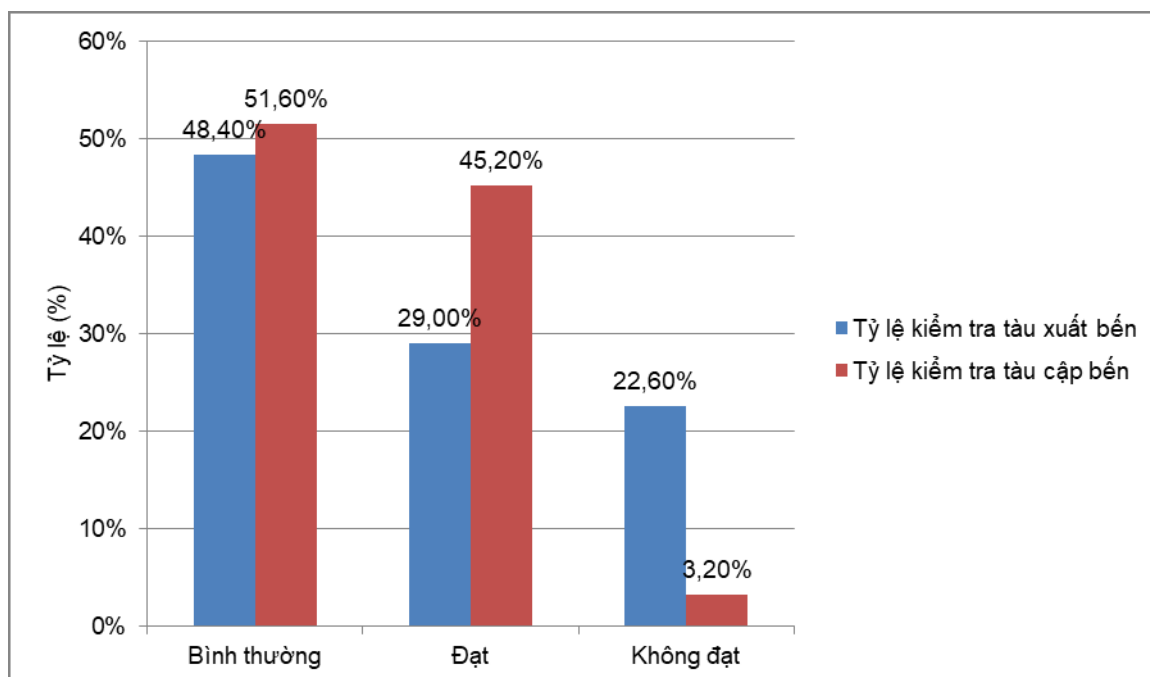
Công tác kiểm tra tàu xuất, nhập tại cảng cá, cảng cá cũng như tỉ lệ kiểm tra được đánh giá qua hình 3 và 4.

Hình 2. Các hình thức giải quyết thủ tục hành chính tại Chi cục Thủy sản

Hình 3. Ảnh hưởng của Covid-19 đến hoạt động tàu rời, cập cảng cá

Hình 4. Ảnh hưởng của Covid-19 đến kiểm tra tàu xuất, cập cảng cá

Kết quả khảo sát cho thấy, có lần lượt 58,1% và 64,5% cán bộ quản lý nghề cá đánh giá tần suất tàu cá cập và rời cảng cá đã giảm trong thời gian Chính phủ thực hiện các biện pháp phòng chống dịch Covid-19. Nguyên nhân xuất phát từ việc hạn chế tiếp xúc, giãn cách xã hội

và nhu cầu nguồn thực phẩm giảm do các chợ cá bị đóng cửa; hoạt động chế biến xuất khẩu giảm mạnh do quốc gia bên ngoài gặp khó khăn về nhập khẩu.

Thực tiễn cho thấy khoảng 50% cán bộ đánh giá hoạt động kiểm tra tàu xuất, nhập cảng cá

được triển khai bình thường trong thời gia dịch Covid-19 vừa qua. Tuy nhiên, tại một số cảng cá, tỉ lệ hoạt động kiểm tra của cơ quan quản lý nghề cá đối với tàu xuất và cập cảng đạt yêu cầu theo kế hoạch chỉ đạt lần lượt 29,0% và 45,2%. Đáng chú ý, kiểm tra xuất bến không đạt theo kế hoạch chiếm tỉ lệ cao (22,6%). Nguyên nhân chính là vì các cơ quản lý nhà nước tại cảng giảm mật độ số lượng cán bộ làm việc tại cơ quan.

3.2.4. Ảnh hưởng của Covid-19 đến công tác MCS trên biển

Đối với công tác MCS: có 71% người khảo sát đánh giá trong bối cảnh dịch bệnh, cơ quan thanh tra và kiểm ngư thủy sản phải giảm mức độ hoạt động MCS năm 2020 so với các năm trước đó, trung bình giảm khoảng 10-30% tần suất hoạt động như thường lệ do quy định giãn cách và hạn chế tiếp xúc. Tuy vậy, có 19,4% cán bộ cho rằng kế hoạch MCS vẫn triển khai bình thường do kế hoạch và kinh phí cấp từ đầu năm, được triển khai với thời gian thích hợp trong năm 2020 đối với một số địa phương chưa có dịch hoặc trong trường hợp dịch Covid-19 được kiểm soát. Thực tế cũng cho thấy, các chuyến đi thanh tra không giảm nhưng số lượng thành viên đoàn liên ngành giảm (không bố trí thành viên trong vùng dịch), hoặc số lượng tàu cá được kiểm tra cũng giảm (hạn chế kiểm tra tàu thuyền trong khu vực có dịch bệnh).

3.2.5. Ảnh hưởng của Covid-19 đến tập huấn, phổ biến pháp luật

Có gần 71% người khảo sát cho rằng, các hoạt động tập huấn và phổ biến pháp luật và các vấn đề liên quan đến khai thác thủy sản

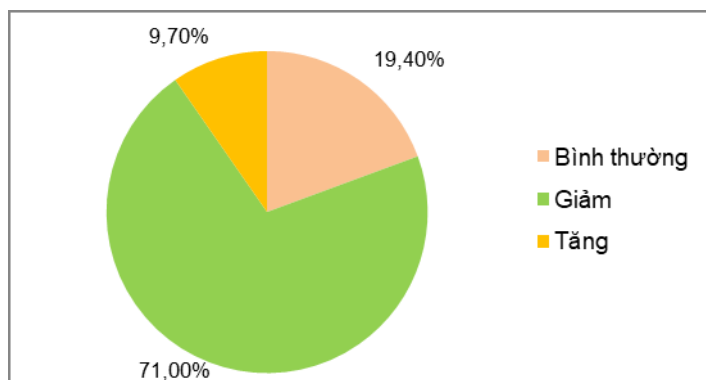
phải hoãn vì diễn biến dịch bệnh cho đến khi ổn định mới được triển khai. Hơn 19% cho rằng các hoạt động vẫn triển khai bình thường, việc này tập trung ở các địa phương không có hoặc dịch bệnh không phức tạp. Một số hoạt động được chuyển từ hình thức trực tiếp sang online hoặc các hình thức khác như qua Đài thông tin duyên hải, hệ thống Trạm bờ và máy VX 1700. Các lớp tập huấn diễn ra được giảm số lượng người tham gia để đảm bảo phòng chống dịch, hoặc chỉ tập huấn cho các tổ trưởng tổ đoàn kết và tổ hợp tác khai thác thủy sản; sau đó các tổ trưởng về phổ biến lại cho thành viên trong tổ.

Đáng chú ý, gần 10% cho rằng một số hoạt động phải hoãn và hủy để chuyển sang năm 2021 nhưng đến giữa năm 2021 vẫn chưa được triển khai, tập trung ở các địa phương có dịch phức tạp.

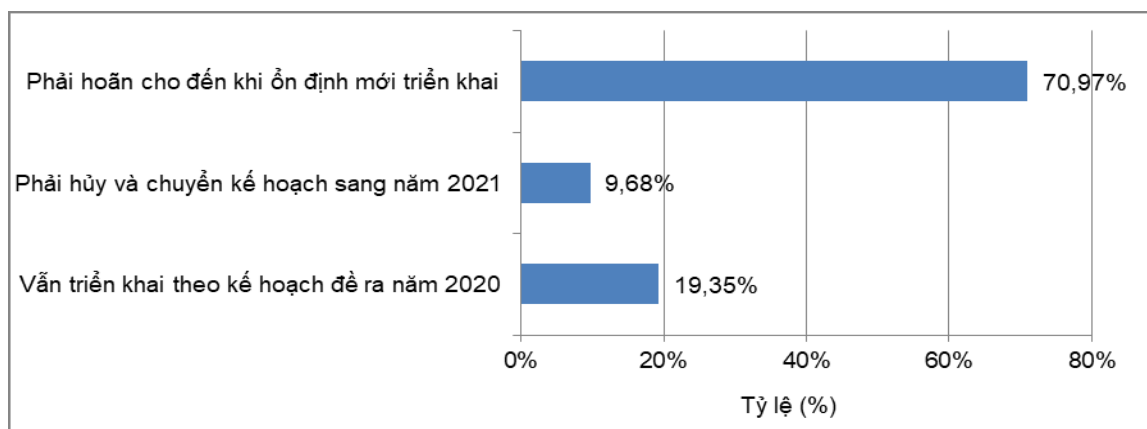
3.2.6. Ảnh hưởng của Covid-19 đến đào tạo cấp chứng chỉ thuyền viên

Công tác đào tạo ngắn hạn để cấp chứng chỉ thuyền trưởng, máy trưởng và thuyền viên tàu cá (chứng chỉ thuyền viên) cũng bị ảnh hưởng bởi dịch bệnh, cụ thể như hình 7.

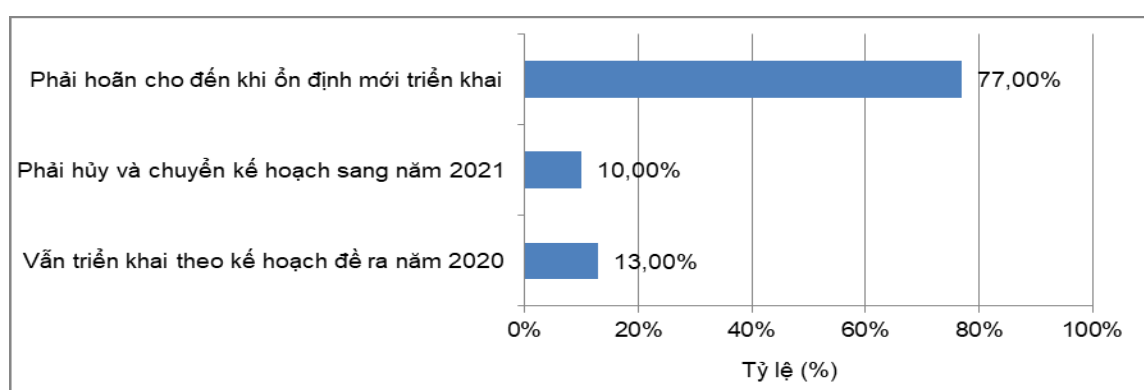
Thực tế cho thấy 77% người trả lời cho rằng các lớp đào tạo cấp chứng chỉ thuyền viên phải hoãn triển khai theo kế hoạch. Chỉ 13% cho rằng vẫn triển khai theo kế hoạch, việc này thường tập trung ở các địa phương chưa có hoặc dịch bệnh được kiểm soát. Các lớp được tổ chức đều thực hiện việc giảm số lượng học viên/lớp để đảm bảo phòng chống dịch bệnh. Một số lớp chuyển sang năm 2021 nhưng vẫn chưa được triển khai do tình hình phức tạp và diễn biến khó lường của dịch bệnh.

Hình 5. Ảnh hưởng của Covid-19 đến hoạt động MCS

Hình 6. Ảnh hưởng của Covid-19 đến tập huấn phổ biến pháp luật

Hình 7. Ảnh hưởng của Covid-19 đến đào tạo thuyền viên năm 2020

3.3. Thảo luận

Để phòng chống dịch bệnh SARS-CoV2 đang diễn ra phức tạp, các biện pháp phong tỏa, giãn cách xã hội, hạn chế tiếp xúc và di chuyển của Chính phủ là rất cần thiết về mặt y tế, tuy nhiên, các ngành kinh tế xã hội cũng đang phải chịu tác động đáng kể từ các chính sách này, trong đó có lĩnh vực quản lý nghề cá. Hoàn toàn tương đồng với bối cảnh tác động toàn cầu của Covid-19 đến nuôi trồng và khai thác thủy sản từ đánh giá tổng quan của Minahal & cs. (2020). Việc xử lý hồ sơ cho ngư dân bị gián đoạn do hạn chế tiếp xúc, nên việc xây dựng quy định và hướng dẫn thủ tục đăng ký và xử lý online đóng vai trò quan trọng để hỗ trợ ngư dân. Đặc biệt, công tác đào tạo, tập huấn và tuyên truyền cần đa dạng hóa hình thức chẳng hạn như tăng cường giải quyết công việc, tập huấn và hội họp theo hình thức trực tuyến. Ngoài ra, quy trình quản lý và tần suất tàu thuyền ra vào cảng cá cần được đánh giá

để đảm bảo công tác phòng chống dịch bệnh Covid-19 nhưng không làm ảnh hưởng đến hoạt động khai thác của tàu thuyền.

4. KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ

4.1. Kết luận

Nghiên cứu này đánh giá ban đầu ảnh hưởng của Covid-19 đến lĩnh vực nghề cá nói chung, hoạt động quản lý nghề cá ở một số Chi cục Thủy sản nói riêng. Áp dụng các biện pháp phòng chống dịch bệnh Covid-19 của Chính phủ và các địa phương là cần thiết trong bối cảnh dịch bệnh phức tạp như hiện nay, nhưng cũng khiến cho các hoạt động quản lý nghề cá như đăng ký, đăng kiểm tàu cá; giải quyết hồ sơ chính sách cho ngư dân đều bị ảnh hưởng đáng kể; tần suất tàu cá xuất/nhập cảng cá giảm; các hoạt động tập huấn, phổ biến pháp luật và đào tạo thuyền viên phải hủy, hoãn và lùi kế hoạch.

Nghiên cứu này có ý nghĩa quan trọng, cung cấp tình hình tổng quát về tác động của đại dịch Covid-19 đến lĩnh vực quản lý nghề cá tại Việt Nam - vốn chưa có nhiều nghiên cứu về vấn đề này. Từ đó, các cơ quan quản lý nghề cá có thêm thông tin và cơ sở khoa học để đề xuất giải pháp quản lý hiệu quả hơn phục vụ phát triển bền vững nghề cá.

4.2. Kiến nghị

Để quản lý nghề cá sớm đi vào ổn định, Nhà nước cần ưu tiên triển khai tiêm vaccine ngừa Covid-19 cho cán bộ nghề cá thường xuyên tiếp xúc trực tiếp với bà con ngư dân như bộ phận một cửa, đăng kiểm viên...; đồng thời, có chính sách hỗ trợ vốn, giảm lãi xuất vay ngân hàng, giải pháp thúc đẩy tiêu thụ sản phẩm cho ngư dân và các chủ thể liên quan, đặc biệt là doanh nghiệp thủy sản nuôi trồng, chế biến và xuất khẩu thủy sản bị ảnh hưởng bởi dịch bệnh Covid-19 trong năm 2020 và 2021.

Cơ quan quản lý cần tăng cường ứng dụng công nghệ số để i) giải quyết thủ tục hành chính để tránh làm gián đoạn xử lý hồ sơ cho ngư dân; ii) tổ chức các lớp đào tạo, tập huấn theo hình thức trực tuyến; iii) tin học hóa thủ tục hướng dẫn và cấp phép ra vào cảng cá, tạo thuận lợi cho tàu thuyền trong việc tiếp cận dịch vụ hậu cần.

Cần có nghiên cứu sâu hơn đến tất cả lĩnh vực hoạt động của cơ quan quản lý nghề cá, đồng thời đánh giá tổng thể và toàn diện tác động của đại dịch SARS-CoV2 đến ngành thủy sản, hướng tập trung đến đối tượng là ngư dân và cộng đồng ven biển, chẳng hạn như: tần suất tàu cập, rời cảng cá; tỉ lệ giải quyết thủ tục hành chính theo các phương thức nộp hồ sơ ở cơ quan quản lý nghề cá để có giải pháp quản lý hiệu quả hơn.

Nghiên cứu sử dụng hình thức khảo sát online có thể có hạn chế nhất định khi khó khăn trong giải thích để đối tượng khảo sát hiểu chi tiết về bảng hỏi và câu hỏi nghiên cứu. Đồng thời, có thể chưa bao quát hết được các lĩnh vực hoạt động của cơ quan quản lý nghề cá, ở đây là Chi cục Thủy sản, cũng như chưa nghiên cứu rộng hơn ở khía cạnh ngư dân. Bởi vậy, các điểm

yếu này nên được khắc phục trong các nghiên cứu tiếp theo.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bộ Tài chính (2021). Quỹ vắc-xin phòng chống Covid-19. Truy cập từ <https://quyvaxincovid19.gov.vn/> ngày 06/7/2021.
- Bộ Y tế (2021). Trang tin về dịch bệnh viêm đường hô hấp cấp Covid-19. Truy cập từ <https://ncov.moh.gov.vn/> ngày 05/7/2021.
- Ferrer A.J.G., Pomeroy R., Akester M.j., Muawanah U., Chumchuen W., Lee W.c., Hai P.G. & Viswanathan K.K. (2021). Covid-19 and Small-Scale Fisheries in Southeast Asia: Impacts and Responses. *Asian Fisheries Science*. 34: 99-113.
- Food and Agriculture Organization (2020). The impact of Covid-19 on fisheries and aquaculture - A global assessment from the perspective of regional fishery bodies: Initial assessment, May 2020. 01. Rome. doi: <https://doi.org/10.4060/ca9279en>
- Nguyễn Liên (2021). Thêm 242 ca Covid-19 trong nước, TP.HCM có 209 ca. Truy cập website: <https://vietnamnet.vn/vn/suc-khoe/tin-tuc-covid-19-trua-hom-nay-6-7-them-242-ca-covid-19-trong-nuoc-tp-hcm-co-209-ca-753374.html> ngày 06/7/2021.
- Phạm Hồng Chương & Nhóm nghiên cứu (2020). Tác động của đại dịch Covid-19 đến nền kinh tế Việt Nam. *Tạp chí Kinh tế phát triển*. 274(4): 1-13.
- Qandeel M., Shumaila M., Kumal W., Fatima S., Liaqat R. & Shehdzadi I. (2020). Global impact of Covid-19 on aquaculture and fisheries: A review. *International Journal of Fisheries and Aquatic Studies*. 8(6): 1-7.
- Tâm Thời (2021). Xuất khẩu tôm, điểm sáng của ngành thủy sản. Truy cập từ <https://nhandan.vn/tin-tuc-kinh-te/xuat-khau-tom-diem-sang-cua-nganh-thuy-san-632197/> ngày 06/7/2021.
- Tổng cục Thủy sản (2020). Báo cáo tổng kết ngành thủy sản năm 2020 và nhiệm vụ trọng tâm năm 2021. Hà Nội.
- UNDP (2020). Covid-19 Pandemic: Humanity Needs Leadership and Solidarity to Defeat the Coronavirus.
- Văn phòng UBND tỉnh Khánh Hòa (2021). Thông báo số 268/TB-UBND về kết luận của Phó chủ tịch UBND tỉnh Đinh Văn Thiệu tại cuộc họp Ban chỉ đạo phòng, chống dịch bệnh ở người tỉnh Khánh Hòa.
- WHO (2021). WHO Coronavirus (Covid-19) Dashboard. Truy cập từ <https://covid19.who.int/> ngày 05/7/2021.